

Петко Тодоров

Мечкар

Къщата на баба Цена е сред село, тъкмо срещу дюгения на епитропа. Само куче кога ще побесней, заброжда из пициделките и свирчока, в които са глъхнали дворът и градинката. Над буренака чернеят сухи грани на крушата, зад тях се виждат керемиди, разредели по покрива, и щръкнал отгоре им комин. Цяло лято зеят продънени стени, дупки, сякаш в тях вампири се спотайват, а на есен, кога задухат ветровете, капациите, увиснали по прозорци, се заблъскат насам-натам и хлопота им еква из пущиняка наоколо. Вътре вихри се гонят из одаята, в собата, въздърстват по тавана и цялата къща се търси от боричканията им. Здрачи се и млъкнат кръстопътища и дворове. – Кой от продънена стена, кой през прозорец, вихрите заискачат из полусрутената къща и се погват из село. Тук край плета, като пребит, заскимти един, друг се сдави таме с ръжаницата на някой покрив – хукнат всички отвред върху му, завъртят се, извият пак вкупом над селото и прязглава се втурнат нагоре по ридът.

На ридът е и нашата къща. Насядали край огъня, всички деца сме се смърлушили, слушани във вихрите. Те фучат из вошките в градината, обикалят плевника, а току виж някой скочил през коминя и разпилей огъня. Пръпнем ний изплашени, баба по-скоро дотърчи, сбере главните пак, ще се намести в къта и... колко пъти тъй почне да ни разправя как е запустяла бабината Ценина къща!

Балкана развял рунтав плащ по бърда и рътлини, изглежда гордо из висини полите си, завязани вече със златокласи ниви. По ливади и мери припнал жребеца край хергелетата, стадата се разпръснали до пригори атак да пасат. И топло е – по бързеи булки дръстват козеци, нетърпеливи овчарчета обикалят вирищата, само тъй си е ред – докато се не окъпе мечката, никой не смей да потопа снага във водата. Кой знай пък защо окъсна толкози мечкаря! Мъже вече коват пред къщи косите за сенокос, децата забравиха скътаните за мечкаря от Великден червени яйца, а той все още не иде.

От всички го чакаше най-много бабината Ценина щерка, Калина. Всеки път щом дечурлига се разшаваха по пътя, тя вдигаше очи навън. – Лани сама си не хващаше вяра, понякога дори се присмиваше и тя на себе си, и пак сладка мъка суети сърцето й цяла зима, щом й се мерне пред очи циганина с обица на ухото. Легне ли си или сама остане и той изскача пред нея – засукал черни мустаци, пламнало мургаво лице – и мечката му се бои сякаш... А тя се не побоя от него – когато всички моми си тръгнаха от кладенеца нея вечер... Калина нарочно остана сама да го причака. Какво й каза той под зелените купни на липите, тя не чу, само от приказките му като да се отвориха очите й, и широк божи свят

обзърна тя околвръст, незнаен от никого из село досега... Оттогава оживя й мечкаря на сърце. Влезе в градинка, откъсне цвете, реди се, кичи се, а ума й все по него. – Да би я зарнал отнейде! Да би дошел и той на кладенеца да й грабне китката, стомните й да напие! А пред Великден, седнала на трема, завъртяла тънък перваз, и сърце й като птичка трепне, ще изскочи.

„...Той ще мине; ще ме иска...“ – забравя перваз тя. Ами майка й? Как ще я даде на циганин, като е една за син, за дъщеря. Ами попът – цялото село ще стане... Ама кой каквото ще да вика, махне с ръка Калина. И той ако се побои да я иска, тя сама ще тръгне подир него! Стисва юмруци тя, сякаш сила да сбере и хорски думи да отмине и майчини тежки клетви...

И уж се сърди, като я задяват дружки, че си дала менците да ги напие мечкаря и той й казал сдобром-силом ще я вземе догодина, пък някак сякаш сама задиря да й подметнат за него. Още слънце не кимнало на заход, тя нарамила кобилца, бърза към кладенеца. – Избистрили се вече потоци, подмоли и ракитаци зашумяха; мечката се е окъпала в Балкана и момите от вечер се сговарят.

– Хай, утре на белянката, че време е...

– Хай, Калино, задява друга и бабината Ценина щерка; – мечкаря ще дойде, ти още не си избелила – и риза не можеш го дари.

– Той моя и без риза минава – вие му мислете! Процежда през зъби смях Калина, а устните й се свиват и цялата й снага потръпва.

На другия ден белянката кънна от песни и бухалки. Запретнали поли, опнали ризи на кръшни снаги, наредили се по бързеите момите – дръстят бели платна от зори. И цял ден ги белиха, простираха ги по ридът на слънце, пак ги топяха и пак ги простираха да съхнат. Повее вечерника, потъна в сянка долът, зад него се оттйекна и блеят на стадата, мудно слязващи към село. Една по друга излязоха момите и за сетен път изнесоха платна из водата. Всички бяха приседнали край върбите да почакат, докато се поизцедят платната, а Калина сгъваше на глава късани кърпи, кога отдолу викна една от дружките им: „Къпят във вира мечката!“

И момите по-скоро сбраха платна, па хукнаха нататък.

Момчета, момичета, цял орляк деца подскачат край копката, подскачат и пеят –

Ой, мари мецо, мецано,

долго ти руно непрано;
ще го оперем за сбора,
ще го простреме на двора.

Мечката със забита в носът желязна брънка, у която е закачена веригата ѝ, се гурка във водата, глади с предня лапа муцуната си и ту извърща очи към децата, ту към мечкаря, приседнал на брегът.

Върви, мари Калино, върви си виж изгорника... разстъпиха се момите, а Калина се изправи вече от другата страна срещу него. Циганина вдигна рошава глава и щом я видя, пламна цял. Бабината Ценина щерка трепна; като че се съвзе изведнъж, стисна платната на рамо и припна към село. След нея се закискаха всички.

Селяните още бяха зареяни по полска работа и сам-там по дворища се мяркаха само малки деца, неможле и те да отидат да къпят мечката – когато Калина влезе в село. Тя нищо не виждаше. Като в сън префуча край вратници и плетища, зави по поляната, влезе у тях и чак тогаз се опомни.

Ами сега? Защо побягна... Цяла година да го мисли и чака, пък когато дойде – побягна. От що се страхува? Сега той ако не я потърси и отмине? Ой, този път няма да отмине. Пък ако отмине, тя ще го настигне и ще върви с него, дето ѝ очи видят! – Калина извърна плахо поглед към отворените прозорци, майка ѝ се не чуваше в къщи. Баба Цена беше слязла долу на реката да пои бостаня. Но тя не посмеи и да се доближи до стряхата, хвана се за баските и сама се задърпа като луда.

В това време, с вила на рамо и набити от кощрява крачоли, влезе оттатък епитропа и вдигна тежкия капак да отвори дюгения си. Към гняздото си, свито над покрива, прилетя щъркела и оттук-оттам запротягаха гласове агнетата. Наближи да се прибират стадата, но вместо звонът на хлопатарите, по поляната се вдигна шум, забръмча мечкарската гъдулка, съпроводжана от скокливата детска песен. Калина трепна. Под бяла риза се вдигнаха буйни гърди, огън изби лицето ѝ; тя заръфа устни.

„...Ще отмине ли? Без да ме подири? Ами мама...“, премина през умът ѝ, па прежумя, връцна се и изскочи навън. Няколко жени – коя с вила, коя с мотика, както се връщали от ливади и бостани, – а оттатък моми и деца се натрупали край мечката, тя, исправена на задни крака, подскача пред мечкаря и по глухата свирня на гъдулката му, вдига ту тоз, ту онзи крак, като да тъпче по нагорещена тава.

– Калина!... сбутаха се жените и впериха очи в нея.

Вирнала глава над кипри рамене, впила поглед в мечкаря, тя върви

право към него и никого не иска да знай. Като я зарна той, закачи веригата на мечката у дирека пред дюгения, сложи гъдулка, посрещна я и забравиха се и двамата – прехвана я през кръст, хепна я на възбог и погледна заруменялото ѝ лице.

Никой очи не повярва.

– Дай едно гърне, бе! – викна Мечкаря и се приближи до дюгения.

– По цигански ще се венчават... спогледаха се плахо момите отстрана.

– Мари, ти луда ли си! – викнаха жените в един глас и размахаха вили и топоришки. – За един циганин ти вярата си лименяваш... Де е баба Цена?...

– Вървете я дирете, ако ви трябва – изюди уста да се усмихне Калина, та всички се слисаха. – Мен не ми трябва вече...

Мечкаря се повърна – вдигна гърнето, па викна: колкото парчетата от гърнето, толкози години наедно живот! – Той хрясна от все сила гърнето в земята.

– Ха, сбери сега парчетата. – И тя се наведе. – Колко, единайсет ли са? Единайсет години един от друг няма раздяла.

После се извърна към една бабичка, извади от дълга засукана кесия пет лири и додаде: – На, дай тези жълтици на майка ѝ – туй е буба хакка... дето са я отгледали. Закона ни е тъй...

Пак вдигна даарето и гъдулката, подбра магарето, натоварено с два коша яйца, поведе мечката и хванаха пътя нагоре с Калина.

Бабичките се спогледаха и закръстиха мълчаливо.

– Да си мени вярата – се изстъпи една сред навалищата. – Тъй без поп, без кръстник, подир един циганин да се повлече. Господ или град ще пусне да ни избий, или мор да ни измори...

И цели три месеца капка дъжд не капна. Под слънчевия пек земята се пропука. Из пресъхнали, покрити с жабурняк вади, жабите закуркаха, ще измрат за вода; шугави овце забляха по прегорените мери, завиха из село и кучета на поразия.

Не стигаха на баба Цена жалби и вайкания по Калина, ами и съседи взеха да я погледват накриво. Грозни одумки отсам-оттатък, ядове и плач по дъщеря ѝ я сведоха без време в гроба. Ден-два ли пред свети Димитър намериха я една сутрина вкочанясала сама в къщи.

Калина се не чу, ни видя оттогава. През години срещнали я градинари, посърнала, сбръчкала се, шура се да продава кошници и вретена по Добруджа. Отколя са минали единайсет години, изстинало им сърце един от други – мечкаря отишел въз една страна, тя въз друга.

Запустяла бабината Ценина къща... Сред село е, тъкмо срещу дюгения на епитропа, а като че се крие нататък из буренака сама и я е срам с всички наред да се покаже. Моми, кога се връщат от седенки, заобикалят отгоре, отбиват настрана и закъснели кираджии – нощем, никой покрай нея не смей да помине. – Кога баба Цена беряла душа, нямало кой да я пази, котката я прескочила и тя се овампири. Казват – и досега, склони ли месечко на заход, в потайно време някаква бабичка, подпряна на хурка без къдедя, заброжда из пущиняка.

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: Инна Атанасова

Публикация

П. Ю. Тодоров, Събрани произведения в три тома; „Български писател“, С. 1957

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/6704>]